

TECH FOR
GOOD
INSTITUTE

Báo cáo nghiên cứu - Tháng 1 năm 2024

Sự phát triển của các chính sách pháp lý về công nghệ trong nền kinh tế số

Tập trung vào khu vực Đông Nam Á

Báo cáo tiêu điểm này được thực hiện với sự hợp tác của Trung tâm Thiết kế Chính sách Công nghệ thuộc Đại học Quốc gia Australia.

Australian
National
University

TECH POLICY
DESIGN CENTRE

Tổng quan về Báo cáo nghiên cứu

Viện Nghiên cứu Công nghệ vì Cộng đồng (Tech for Good Institute - TFGI) được thành lập với mục tiêu khuyến khích việc đối thoại và hợp tác với sứ mệnh thúc đẩy triển vọng của công nghệ và nền kinh tế số đối với sự tăng trưởng bền vững, công bằng và toàn diện tại khu vực Đông Nam Á. Chúng tôi tin rằng sứ mệnh này chỉ có thể trở thành hiện thực nếu công nghệ và các mô hình kinh doanh dựa trên nền tảng công nghệ phát triển trong một hệ sinh thái mà ở đó khu vực công, khu vực tư nhân và khối dân sự cùng nhau hợp tác để định hình tương lai của toàn cộng đồng và xã hội.

Viện Nghiên cứu Công nghệ vì Cộng đồng rất hân hạnh được hợp tác với Trung tâm Thiết kế Chính sách Công nghệ (Tech Policy Design Centre - TPDC) thực hiện báo cáo tổng quan về bối cảnh chính sách pháp lý về công nghệ tại 06 quốc gia Đông Nam Á, bao gồm: Indonesia, Malaysia, Philippines, Singapore, Thái Lan và Việt Nam.

Được gọi chung là nhóm “SEA-6”, các quốc gia này thuộc một khu vực còn khá trẻ, đầy tham vọng, đa dạng và đang phát triển nhanh chóng. Mỗi quốc gia đều đang phải nỗ lực cân bằng giữa việc khuyến khích đổi mới sáng tạo nhưng đồng thời phải duy trì an ninh quốc gia, đảm bảo thị trường vận hành hiệu quả và đảm bảo trật tự xã hội.

Được kế thừa và phát triển dựa trên báo cáo nghiên cứu Phát triển Hệ sinh thái Công nghệ (Tending the Tech Ecosystem) của TPDC, Báo cáo này tìm hiểu và xác định các cơ quan quản lý chịu trách nhiệm đối với các lĩnh vực quản lý quan trọng liên quan đến nền kinh tế số. Chúng tôi hy vọng rằng những hiểu biết chung về cơ quan/người đang chịu trách nhiệm soạn thảo và thực thi chính sách sẽ giúp người dân, doanh nghiệp, các cơ quan nghiên cứu và các nhà hoạch định chính sách hiểu rõ hơn về cách thức quản lý công nghệ ở mỗi nền tài phán.

Báo cáo nghiên cứu này chỉ nhằm cung cấp tổng quan về bối cảnh thực tiễn tại thời điểm năm 2023. Chúng tôi nhận thức sâu sắc rằng với sự phát triển nhanh chóng của công nghệ cùng với tốc độ thay đổi ở mỗi quốc gia, môi trường chính sách pháp lý về công nghệ sẽ tiếp tục thay đổi. Chúng tôi hết sức hoan nghênh các ý kiến đóng góp, đặc biệt liên quan đến thông tin chưa chính xác, thiếu sót hoặc chưa được cập nhật. Mọi ý kiến đóng góp đều vô cùng quý báu để giúp chúng tôi hoàn thiện Báo cáo nghiên cứu này.

Tuy nhiên, đây mới chỉ là bước khởi đầu và chúng tôi hy vọng rằng nghiên cứu nền tảng này sẽ trở thành nguồn tài liệu tham khảo hữu ích cho các nhà hoạch định chính sách, nhà nghiên cứu, các doanh nghiệp trong ngành và các bên liên quan khác, những bên đã và đang nỗ lực sát cánh để cùng kiến tạo một nền kinh tế số an toàn và sôi động cho tất cả mọi người.

Lời nói đầu

Báo cáo nghiên cứu này của Viện Nghiên cứu Công nghệ vì Cộng đồng được ra mắt hết sức kịp thời.

Chính phủ các nước trên toàn thế giới đang nỗ lực tìm kiếm các giải pháp quản trị công nghệ tối ưu nhất. Và việc xác định các cơ quan quản lý về công nghệ là một nhiệm vụ hết sức quan trọng và tương tự như rất phức tạp.

Tương tự như cách công nghệ hiện diện ở mọi khía cạnh đời sống của con người, công nghệ cũng đã và đang thâm nhập vào gần như mọi khía cạnh của các khuôn khổ pháp lý hiện hành, với các mức độ phát triển khác nhau.

Năm 2022, Trung tâm Thiết kế Chính sách Công nghệ thuộc Đại học Quốc gia Australia đã hợp tác với Viện Nghiên cứu Công nghệ vì Cộng đồng để ra mắt báo cáo nghiên cứu đầu tiên của mình với tên gọi Phát triển Hệ sinh thái Công nghệ. Nghiên cứu này tập trung xem xét các mô hình thực hành chính sách pháp lý tốt nhất đối với hệ sinh thái công nghệ.

Báo cáo của TPDC nhấn mạnh vào việc nâng cao kỹ năng và tăng cường sự phối hợp giữa các cơ quan quản lý công nghệ hiện nay, đồng thời nhấn mạnh sự cần thiết của việc thiết lập cơ chế phối hợp hiệu quả hơn giữa các nhà quản lý và các nhà hoạch định chính sách. Tình trạng thiếu cân xứng trong kiến thức chuyên môn giữa khối doanh nghiệp và khối quản lý cũng là một chủ đề nổi cộm.

Báo cáo nghiên cứu Phát triển Hệ sinh thái Công nghệ cũng đưa ra thông tin tóm tắt về các cơ quan quản lý công nghệ ở 13 nền tài phán trên toàn cầu. Điều đáng mừng trong báo cáo này - Tiêu điểm Đông Nam Á: Sự phát triển của chính sách pháp lý công nghệ trong nền kinh tế số, Viện Nghiên cứu Công nghệ vì Cộng đồng đã mở rộng và cập nhật Nghiên cứu của TPDC để chuyên sâu vào các nước thuộc nhóm "SEA-6" bao gồm Indonesia, Malaysia, Philippines, Singapore, Thái Lan và Việt Nam.

Mỗi quốc gia có cách tổ chức khác nhau nên việc so sánh trực tiếp là không khả thi. Tuy nhiên, góc nhìn tổng quan và thông tin trong Báo cáo nghiên cứu này sẽ mang lại những hiểu biết sâu hơn về những cách tiếp cận khác nhau, nhấn mạnh những điểm giống và khác nhau, cũng như những bài học và/hoặc mô hình có thể áp dụng cho các nền tài phán khác nhau.

Tôi tin chắc rằng việc đồng thời tôn vinh sự đổi mới sáng tạo, thúc đẩy tăng trưởng kinh tế, củng cố sự dân chủ, tăng cường an ninh và định hình một môi trường (trực tuyến và ngoại tuyến) mà các cá nhân và cộng đồng đều có thể phát triển, là hoàn toàn khả thi. Những mục tiêu này không loại trừ lẫn nhau - nhưng để đạt được đồng thời mỗi mục tiêu trên đòi hỏi phải có những phản ứng chính sách pháp lý phù hợp.

Việc hiểu rõ bối cảnh chính sách pháp lý là nền tảng để đạt được những khác biệt nhỏ quan trọng nhằm củng cố các chính sách hiệu quả về công nghệ. Tôi hân hạnh để cử Báo cáo nghiên cứu này cho bất kỳ ai mong muốn tìm hiểu sâu hơn về cách thức quản lý công nghệ của các nền tài phán tại khu vực Đông Nam Á.

Chúng tôi rất mong đợi được tiếp tục hợp tác với Viện Nghiên cứu Công nghệ vì Cộng đồng trong quá trình thực hiện sứ mệnh định hình công nghệ vì lợi ích lâu dài của nhân loại.

Johanna Weaver
Giám đốc Sáng lập
Trung tâm Thiết kế Chính sách Công nghệ - Đại học Quốc gia Australia
Tháng 12/2023

Lời cảm ơn

Viện Nghiên cứu Công nghệ vì Cộng đồng xin chân thành cảm ơn Trung tâm Thiết kế Chính sách Công nghệ thuộc Đại học Quốc gia Australia vì đã xây dựng phần dàn ý cho Báo cáo này. Chúng tôi cũng xin gửi lời cảm ơn đến các chuyên gia đối tác vì những ý kiến đóng góp cho Báo cáo này:

- GS. Johanna Weaver, Trung tâm Thiết kế Chính sách Công nghệ
- Ông Ibrahim Kholilul Rohman, Tập đoàn Tài chính Indonesia (IFGP)
- Bà Farlina Said, Viện Nghiên cứu Chiến lược và Quốc tế (ISIS)
- Ông Benjamin Ang, Trung tâm Năng lực An ninh Quốc gia (CENS)
- GS. Thitirat Thipsamritkul, Đại học Thammasat
- TS. Nguyễn Minh Thảo, Viện Nghiên cứu quản lý kinh tế Trung ương (CIEM)

Viện Nghiên cứu Công nghệ vì Cộng đồng (TFGI) rất trân trọng sự hỗ trợ của Grab để TFGI có thể tiếp tục thực hiện sứ mệnh thúc đẩy triển vọng của công nghệ và nền kinh tế số đối với sự tăng trưởng toàn diện, công bằng và bền vững tại khu vực Đông Nam Á. Các phát hiện, thông tin phân tích, đánh giá cũng như các đề xuất, khuyến nghị của nghiên cứu này được xác định và đưa ra một cách hoàn toàn độc lập và khách quan.

Miễn trừ trách nhiệm

Báo cáo sử dụng thông tin dựa trên cơ sở 'nguyên trạng'. Báo cáo không nên được coi là khuyến nghị đầu tư liên quan đến bất kỳ ngành nào. Báo cáo này do Viện Nghiên cứu Công nghệ vì Cộng đồng soạn thảo và chỉ dành cho mục đích cung cấp thông tin trong một khoảng thời gian giới hạn để đưa ra một quan điểm về khu vực. Viện Nghiên cứu Công nghệ vì Cộng đồng và các đơn vị liên kết của Viện hoặc bên thứ ba có liên quan không tuyên bố hoặc bảo đảm, dù rõ ràng hay ngụ ý, về tính chính xác hoặc đầy đủ của thông tin trong Báo cáo, và các nhân sự hoặc đơn vị liên kết của Viện, cùng các cán bộ, nhân viên hoặc đại diện tương ứng của các đơn vị này không chịu bất kỳ nghĩa vụ hoặc trách nhiệm pháp lý nào liên quan đến Báo cáo này.

Giới thiệu về Viện Nghiên cứu Công nghệ vì Cộng đồng

Viện Nghiên cứu Công nghệ vì Cộng đồng (Tech for Good Institute, gọi tắt là TFGI) là một tổ chức phi lợi nhuận, với sứ mệnh thúc đẩy triển vọng của công nghệ và nền kinh tế số đối với sự tăng trưởng toàn diện, công bằng và bền vững tại khu vực Đông Nam Á.

Với quy mô dân số cao gấp hai lần so với nước Mỹ, cùng với các thế mạnh về đặc điểm nhân khẩu học, nền kinh tế số của Đông Nam Á đang phát triển nhanh chóng. Cùng với đó, bối cảnh văn hóa, xã hội, chính trị và kinh tế đa dạng cũng định hình quỹ đạo phát triển đặc thù của khu vực.

TFGI đóng vai trò là một nền tảng cho các hoạt động nghiên cứu, đối thoại và hợp tác tập trung vào khu vực Đông Nam Á, đồng thời vẫn duy trì được sự kết nối toàn cầu. Các hoạt động của TFGI tập trung vào sự giao thoa giữa công nghệ, xã hội và kinh tế, và có mối liên hệ quan trọng với sự phát triển của khu vực. Thông qua các hoạt động nghiên cứu, liên kết hiệu quả và các kiến nghị dựa trên bằng chứng xác thực, chúng tôi luôn nỗ lực để hiểu và truyền tải chính sách một cách chặt chẽ, cân bằng và khách quan.

TFGI do Grab khởi xướng sáng kiến thành lập với mục tiêu thúc đẩy một khu vực Đông Nam Á thịnh vượng và đổi mới sáng tạo cho tất cả mọi người. Chúng tôi hoan nghênh các cơ hội hợp tác, hỗ trợ về tài chính hoặc bất kỳ hình thức nào, từ các tổ chức và cá nhân cùng cam kết thúc đẩy các tiến bộ đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số có trách nhiệm hướng đến tăng trưởng bền vững trong khu vực.

Để biết thêm thông tin chi tiết về TFGI, xin vui lòng truy cập www.techforgoodinstitute.org.

Tóm lược

➤ Các quy định về hệ sinh thái công nghệ trong khu vực Đông Nam Á phản ánh nhiều quan điểm tiếp cận khác nhau.

Chính phủ các nước ngày càng nhận thức rõ hơn về tầm quan trọng của việc cập nhật luật pháp và chính sách để giải quyết những thách thức của các công nghệ mới nổi và các mô hình kinh doanh sáng tạo dựa trên nền tảng các công nghệ này. Tại các quốc gia SEA-6, nhiệm vụ quản lý nền kinh tế số thường do nhiều cơ quan khác nhau đảm nhận, tuy nhiên riêng Thái Lan đang theo đuổi một cách tiếp cận tập trung hơn.

➤ Mặc dù áp dụng những cách tiếp cận khác nhau trong việc quản lý hệ sinh thái số, các quốc gia SEA-6 vẫn có những mục tiêu chung rõ ràng.

Các lĩnh vực trọng tâm chung bao gồm:

1. Duy trì sự cạnh tranh nhằm thúc đẩy đổi mới sáng tạo
2. Bảo vệ người tiêu dùng
3. Bảo vệ dữ liệu cá nhân để thúc đẩy niềm tin, và
4. Tăng cường an ninh mạng

Điều này phản ánh mục tiêu chung của các quốc gia là cân bằng giữa sự đổi mới sáng tạo công nghệ số và bảo vệ lợi ích công.

➤ Vai trò của các cơ quan quản lý ở các nền kinh tế SEA-6 đang ngày càng mở rộng.

Với sự phát triển của các công nghệ mới và các mô hình kinh doanh sáng tạo, nhiệm vụ của các cơ quan quản lý hiện nay còn bao trùm cả những lĩnh vực trước đây vốn không thuộc phạm vi quản lý của họ. Ví dụ, sự tăng trưởng nhanh chóng của lĩnh vực thương mại điện tử đã đặt ra những lĩnh vực chính sách mới cho các cơ quan quản lý ngành thương mại và ngân hàng trung ương. Trách nhiệm của các cơ quan quản lý cấp phép vận tải cũng được mở rộng, bao gồm cả các dịch vụ đặt xe trực tuyến và dịch vụ đi chung xe. Trong một số trường hợp, việc tái cơ cấu nội ngành và giữa các bộ, ngành với nhau là điều cần thiết để thích ứng với bối cảnh đang thay đổi của nền kinh tế số.

➤ Các cơ quan quản lý mới với các trách nhiệm mới cũng đang dần được thiết lập.

Chuyển đổi số đã tạo ra những thách thức mới đặc thù của nền kinh tế số. Chẳng hạn như các cơ quan bảo vệ dữ liệu được thành lập để đáp ứng nhu cầu bảo vệ dữ liệu cá nhân trong thời đại công nghệ số mới hiện nay. Bên cạnh đó, các cơ quan an ninh mạng cũng được hình thành nhằm bảo vệ các công nghệ và hệ thống thông tin trọng yếu, giải quyết các mối đe dọa an ninh mạng, tăng cường niềm tin vào hệ sinh thái và thúc đẩy một hệ sinh thái số linh hoạt hơn.

➤ Với sự phát triển nhanh chóng của công nghệ, cơ chế phối hợp chính sách về công nghệ là yếu tố then chốt để tạo thuận lợi cho một môi trường pháp lý dễ đáp ứng.

Công nghệ và sự đổi mới trong kinh doanh phát triển nhanh hơn so với quá trình hoạch định chính sách truyền thống. Để bắt kịp với tác động của quá trình chuyển đổi số, một cơ chế phối hợp về chính sách công nghệ là cần thiết giữa các cơ quan chính phủ, giữa khu vực công - tư, cũng như giữa các quốc gia với nhau.